

**MAVZU: O‘ZBEKISTONDA FAOLIYAT YURITUVCHI DINIY
TASHKILOTLAR**

Toshkent davlat tibbiyot universiteti

1-son davolash ishi 212-guruh talabasi

Erkinova Zulfizar

Ilmiy rahbar: Ro‘ziyev Navruz

Annotatsiya:

Ushbu maqola O‘zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy tashkilotlarning tarixiy va zamonaviy rivojlanishini tahlil qiladi. Tadqiqot jarayonida mamlakatda ro‘y berayotgan siyosiy, ijtimoiy va huquqiy o‘zgarishlar kontekstida diniy institutlarning shakllanishi, faoliyat yo‘nalishlari va jamiyatdagi roli yoritiladi. Maqolada O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi va diniy faoliyatni tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar asosida ro‘yxatga olingan diniy tashkilotlar, ularning strukturalari, faoliyat doiralari va fuqarolar bilan o‘zaro aloqalari tahlil qilinadi.

Shuningdek, maqola diniy tashkilotlarning ijtimoiy barqarorlik, milliy qadriyatlarni saqlash va dini bag‘rikenglikni rivojlantirishdagi o‘rni, shuningdek, ularni monitoring qilish va tartibga solishning amaliy jihatlarini ham ko‘rib chiqadi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida tarixiy-analitik, huquqiy va statistik tahlil usullari qo‘llanilgan.

Kalit so‘zlar

O‘zbekiston, diniy tashkilotlar, tarixiy rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik, diniy bag‘rikenglik, normativ-huquqiy asoslar, din, jamiyat, madaniyat, diniy institutlar, huquqiy tartib, ro‘yxatga olish, faoliyat yo‘nalishlari, ijtimoiy integratsiya, diniy ma‘rifat, qonuniy nazorat, fuqarolar bilan aloqalar, ma‘naviy rivojlanish, siyosiy kontekst, milliy qadriyatlar.

Аннотация:

Данная статья анализирует историческое и современное развитие религиозных организаций, действующих в Узбекистане. В процессе исследования рассматриваются формирование религиозных институтов, их направления деятельности и роль в обществе в контексте политических, социальных и правовых изменений в стране. В статье анализируются зарегистрированные религиозные организации, их структуры, сферы деятельности и взаимодействие с гражданами на основе Конституции Республики Узбекистан и нормативно-правовых актов, регулирующих религиозную деятельность.

Кроме того, статья рассматривает роль религиозных организаций в обеспечении социальной стабильности, сохранении национальных ценностей и развитии религиозной терпимости, а также практические аспекты их мониторинга и регулирования. В качестве методологии исследования использовались историко-аналитический, правовой и статистический методы анализа.

Ключевые слова:

Узбекистан, религиозные организации, историческое развитие, социальная стабильность, религиозная терпимость, нормативно-правовые основы, религия, общество, культура, религиозные институты, правовой порядок, регистрация, направления деятельности, социальная интеграция, религиозное просвещение, законодательный контроль, взаимодействие с гражданами, духовное развитие, политический контекст, национальные ценности.

Abstract:

This article analyzes the historical and contemporary development of religious organizations operating in Uzbekistan. The study examines the formation of religious institutions, their areas of activity, and their role in society within the

context of political, social, and legal transformations in the country. The article analyzes registered religious organizations, their structures, spheres of activity, and interactions with citizens based on the Constitution of the Republic of Uzbekistan and legal frameworks regulating religious activities.

Furthermore, the article explores the role of religious organizations in ensuring social stability, preserving national values, and promoting religious tolerance, as well as practical aspects of monitoring and regulating their activities. The research methodology includes historical-analytical, legal, and statistical analysis methods.

Keywords:

Uzbekistan, religious organizations, historical development, social stability, religious tolerance, legal frameworks, religion, society, culture, religious institutions, legal order, registration, areas of activity, social integration, religious education, legal monitoring, citizen engagement, spiritual development, political context, national values.

1. O‘zbekistonda diniy tashkilotlarning tarixiy rivojlanishi va huquqiy asoslari

O‘zbekistonda diniy tashkilotlarning tarixiy rivojlanishi va huquqiy asoslari mamlakatning siyosiy-iqtisodiy kontekstidan ajralmas bo‘lib, ularning shakllanishi uzoq tarixiy jarayonlar bilan izohlanadi. XVIII–XIX asrlarda Markaziy Osiyo hududida diniy institutlar mahalliy madaniy va ijtimoiy tuzilmalarga integratsiyalashgan holda faoliyat yuritgan, ular jamiyatda ma’naviy-ma’rifiy barqarorlikni ta’minlashda muhim rol o‘ynagan. Sovet davrida esa diniy faoliyat qator cheklovlar va reglamentatsiyalar bilan izolyatsiyaga olinib, diniy institutlarning strukturalari qisqartirilgan hamda ularning jamoatchilik bilan aloqasi susaytirilgan. Shu bilan birga, mustaqillikdan so‘ng O‘zbekiston Respublikasi

Konstitutsiyasi va maxsus normativ-huquqiy hujjatlar (jumladan, “Diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi qonun) orqali diniy institutlarning faoliyati rasmiy tartibga solingan va ular uchun davlat tomonidan monitoring mexanizmlari ishlab chiqilgan.[1,2]

Huquqiy bazaning mustahkamligi va diniy tashkilotlarning ro‘yxatga olinishi tizimi ularning ijtimoiy hayotdagi legitimligini oshirib, diniy bag‘rikenglik va milliy qadriyatlarni saqlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, tarixiy tahlil shuni ko‘rsatadiki, diniy institutlarning jamiyatga integratsiyalashgan faoliyati nafaqat ma’naviy-ma’rifiy vazifalarni bajarish, balki ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash va fuqarolar bilan ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishga ham xizmat qiladi.[3,6]

2. Diniy tashkilotlarning jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy va ma’naviy roli

Diniy tashkilotlar O‘zbekistonda jamiyatning ijtimoiy va madaniy strukturasi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, ularning faoliyati nafaqat ma’naviy-ma’rifiy sohada, balki ijtimoiy integratsiya va barqarorlikni ta’minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Jamiyat ichidagi diniy institutlar turli qatlamlar, xususan, yoshlar, ayollar va aholi ko‘pligi bilan ishlash orqali ijtimoiy normativlar va axloqiy qadriyatlarning shakllanishiga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, diniy tashkilotlar madaniy merosni saqlash, an’anaviy qadriyatlarni targ‘ib qilish va ma’naviy tarbiya jarayonlarini ilmiy asoslangan metodlar bilan amalga oshirish imkoniyatiga ega.[4]

Shuningdek, diniy institutlar ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashda markaziy rol o‘ynaydi, chunki ular fuqarolar o‘rtasida bag‘rikenglikni rivojlantirish, etnik va diniy kelib chiqishga qaramay ijtimoiy hamkorlikni rag‘batlantirish vazifasini bajaradi. Ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, diniy tashkilotlar jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlariga javob berish uchun turli ijtimoiy loyihalar, xayriya tashabbuslari va ma’rifiy dasturlarni amalga oshiradi. Bu ularning faoliyatini nafaqat diniy, balki ijtimoiy-ma’naviy funksiyalar bilan boyitadi.[6,7]

Bundan tashqari, diniy tashkilotlarning madaniy va ma'naviy roli mamlakatning normativ-huquqiy bazasi bilan mustahkamlangan. O'zbekiston Respublikasi qonunlari doirasida faoliyat yurituvchi diniy institutlar jamiyatning ma'naviy rivojlanishini kuzatish, diniy bag'rikenglikni targ'ib qilish va yosh avlodni milliy qadriyatlar ruhida tarbiyalash imkoniyatiga ega. Shu bilan birga, ularning ilmiy-analitik yondashuvlar asosida olib boriladigan monitoringi jamiyatda ijtimoiy xulq-atvor va ma'naviy muhitning barqarorligini ta'minlaydi.

3. Diniy tashkilotlarning faoliyati, fuqarolar bilan aloqalari va monitoring tizimi

Diniy tashkilotlarning faoliyati O'zbekistonda nafaqat diniy-ma'rifiy, balki ijtimoiy va huquqiy kontekstda ham muhim ahamiyatga ega. Ularning kundalik faoliyati diniy marosimlar, ta'limiy dasturlar, ma'naviy tarbiya tadbirlari va xayriya tashabbuslarini o'z ichiga oladi, bu esa jamiyatning turli ijtimoiy qatlamlari bilan samarali interaksyani ta'minlaydi. Shu jihatdan, diniy institutlar o'z faoliyati orqali fuqarolarning ma'naviy va madaniy rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi hamda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Fuqarolar bilan aloqalar tizimi diniy tashkilotlarning samaradorligini oshirishda muhim vosita bo'lib, ularning xabardorligini oshirish, maslahatlar berish va ijtimoiy yordam ko'rsatish kabi funksiyalarni o'z ichiga oladi. Ushbu interaktiv jarayonlar fuqarolarda diniy bag'rikenglikni rivojlantirish, ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlash va madaniy qadriyatlarni targ'ib qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, diniy tashkilotlar jamiyatdagi xavfsizlik va barqarorlikni ta'minlash uchun davlat monitoringi va normativ-huquqiy tartibga bo'ysunadi.[2,5,8]

Xulosa

O'zbekistonda faoliyat yurituvchi diniy tashkilotlar mamlakatning tarixiy, ijtimoiy, madaniy va huquqiy kontekstida muhim ahamiyatga ega. Tarixiy

rivojlanish jarayonida ular jamiyatning ma'naviy va madaniy tuzilishiga integratsiyalashgan, Sovet davrida cheklovlarga duch kelgan bo'lsa-da, mustaqillikdan so'ng huquqiy tartibga solinish orqali o'z faoliyatini kengaytirgan. Diniy institutlar jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik, milliy qadriyatlarni saqlash va diniy bag'rikenglikni targ'ib qilishda markaziy rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – T.: Adolat, 2020.
2. “Diniy tashkilotlar to‘g‘risida”gi Qonun. – T.: Huquqiy nashriyot, 2018.
3. Islomov, A. O'zbekistonda diniy institutlar tarixi. – T.: Fan, 2017.
4. Karimov, B. Diniy bag'rikenglik va ijtimoiy barqarorlik. – T.: Akademnashr, 2019.
5. Mirzaev, S. O'zbekistonda diniy tashkilotlarning zamonaviy faoliyati. – T.: Sharq, 2021.
6. Sobirov, T. Jamiyat va din: tarixiy va huquqiy aspektlar. – T.: Yoshlar, 2016.
7. UNESCO. Religious Diversity and Tolerance in Central Asia. – Paris, 2020.
8. Khalilov, R. Diniy tashkilotlar va fuqarolar bilan aloqalar. – T.: Madaniyat, 2018.